

חדשות עולם הספר

במה ליוצרים ועורכים תורניים

גיליון 2

דבר המערכת

בחודש זה, המילה "ספר" מרעידה את נימי הלב, "שלשה ספרים נפתחים", אם נשכיל לערוך ולבקר את מעשינו, אזי נזכה להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים. שטף התגובות שהגיע לשולחן המערכת בעקבות שחרורו של הגליון הראשון, היה עצום. תודות וברכות, הארות הערות ושאלות, בקשות לטיפים ופרסומי ספרים. קשה היה עד למאוד לבחור מתוך בקשותיכם, את הנקודה שתיגע במספר רב של קוראים, עורכים, מחברי ספרים ושוחרי ספר. בחרנו בפעם זו לעסוק בלימוד ביראה, בעריכה נכונה ובביקורת מעצימה. כתיבה וחתימה טובה

העורך

מדברי רבותינו

לספר חקי

כתב בספר **עבודת הלויים** בשם ה"דברי חיים" מצאנז: זכה ספר קצות החושן שנתקבל כל כך בעולם, וכבר היו גאונים גדולי ממנו ולא זכו לזה, אלא שלימוד הקצות החושן היה ביראה גדולה, וקודם שישב ללמוד היה דרכו שהלך בחדר מיוחד, ועשה תשובה בבכיה עצומה, שלא יהיה בכלל 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי'.

חדשות הספר

ספר "דברי הרבית" - בענין "עיסקא והיתר עיסקא" ו"דין ריבית דרך קנס", הוא פאר יצירתו של הרב **דוד צבי הכהן גוטשטיין** שליט"א, שהשכיל ברוחב דעתו לבאר הלכות חמורות אלו באופן בהיר ונהיר, ממקורם בדברי הגמרא ועד דברי השו"ע ונושאי כליו, והפוסקים האחרונים.

לוח "תמידיים כסדרם" הוא קובץ הלכות והליכות - דבר יום ביומו על סדר השנה, אשר קיבץ כעמיר גורנה הגאון רבי מאיר וייס שליט"א, חקר ובדק אסף וקיבץ את טעמי ומקורי המנהגים, והוסיף עליהם את מנהגי תלמידי הבעש"ט הקדוש, ובשילוב מנהגי אדמורי בעלזא זי"ע.

"קובץ מפרשים עמ"ס בבא מציעא" - ממלכת התורה "עוז והדר" בפרויקט האדיר 'מפעל לראשונים ואחרונים', הוציאה כרך נוסף בסדרת קבצי המפרשים. ייחודיותו של קובץ מפרשים זה, שהפרשנים נדפסו זה לצד זה, סביב לדברי הגמרא. הכרך הנוכחי הינו על פרק 'שנים אוחזין', ונעשתה עבודה מקיפה בבירור הנוסחאות המדויקות, ונוספו בו חמדות גנוזות. בראש הכרך מתנוסס המבוא לתולדות הראשונים, שנערך בטוב טעם ודעת, ובו גילויים חדשים על זהותם של המחברים.

"חידושי הרמב"ן עמ"ס כתובות" - "מוסד הרב קוק" שם לו למטרה, להוצאת ספרי רבותינו הראשונים במהדורה מתוקנת. כעת החלו בההדרת "חידושי הרמב"ן" על הש"ס, ומסכת כתובות היא הראשונה הפותחת את הסדרה.

שאלת חכם

ההדרה

מהי "ההדרת ספרים"? האם הכוונה להוצאת ספרים מכתבי יד, או גם הוצאת מהדורה חדשה לספרים ישנים?

השימוש הנפוץ של המושג, עוסק בהשוואת כתבי יד, או הוצאה של ספרים ישנים בתבנית בת זמנינו. הצד השווה שבשניהם היא העריכה המחודשת של הטקסט, ולכן אפשר לומר שכל מי שעורך טקסט הוא בעצם "מהדיר".

עורך שמדקדק אחר הנוסחא, או זה שתפקידו לציין מראי מקומות, לפתוח ראשי תיבות, להעיר הערות שוליים. או עורך שמשביח את הנכתב ומעמידו על מכונו, או כל מי שמעלה את חידושי תורתו על הכתב, האחריות המוטלת על כתפיו היא לשמר את הרעיון ולא להטותו מן הדרך. די בשינוי קטן או אפילו ציון מראה מקום שגוי, להוציא את הדברים מהקשרם. לכן אנו ב"נקודה" מקפידים מאד על העברת הטקסטים בביקורת מדוקדקת, ולהוציא מתחת ידינו יצירות פאר.

נציין שינויי שנעשה כפי הנראה מחוסר שימת לב, וכך נשתרש הדבר עד ימינו אנו:

המהר"ל בספרו גור אריה על הפסוק (שמות ו, יב): 'וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הֲנִי בְנִי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פִּרְעֹה וְאֲנִי עֹרֵל שְׁפָתַיִם', דקדק בדברי רש"י: מדוע פירש קודם מהו 'ערל שפתים' המופיע בסוף הפסוק, קודם שביאר את תחילת הפסוק - 'ואיך ישמעני פרעה' זהו אחד מעשרה קל וחומר שבתורה.

אולם ראה זה פלא, עיון בפירוש רש"י מגלה: כי רש"י מביא קודם את הקל וחומר, ורק לאחר מכן את מפרש מהו 'ערל שפתים', בדיוק כפי סדר הפסוק, ולכאורה דקדוקו של המהר"ל תמוה?

אומר יתישט המקרא על פסוקו דבאר על חטתו והדרסה תלמי טטומו יעוסי ערל שפתים
ישנן טענות - מה הסגנון הזה מיתשטן לכמה נצטנות כך דברי תורה מתחלקין לכמה נצטנות יערל
טענות אנוס טענות וכל לשון ערלה איז איז טהור אנוס ערלה אנוס אנוס מטמוע ערל אנוס
מה טען טענה גם חתה והערל והאנוס מטכרות כנס הקלג ערלה צטר טהנד אנוס ומכסה צה יערלתם
ערלתו עשו לנ אנוס וכסוי אסור טיבדיל צעע אכילתו טלש טענס יהיה לכס אנוס ומכסה ומובל מלאוכל
ואיך ישמעני פרעה זה אחד מעשרה קל וחומר טענתה וינאם א צע ישראל צוב עליהם להנהיג צנחת ולמצל

לא חקרנו את הזמן המדויק, בו לראשונה חשב המהדיר על הצורך לסדר את פירוש רש"י, אבל הבה עיינו בעצמכם כיצד היתה נראית המהדורה המודפסת הראשונה (ראו במדור הבא) של פירוש רש"י. נציין, שב"גור אריה" מהדורות "מכון ירושלים" ו"תפארת", החזירו את דברי רש"י למקומם הראשון.

יש לך מושג?

האם רש"י כתב בכתב רש"י?

פירוש רש"י על התורה הוא הספר העברי [המתוארך] הראשון שהודפס (המהדורה שהודפסה לפניו היא ברומא בשנת ר"ל, אך ללא ציון תאריך ההדפסה), והוא יצא לאור בר'ג'ו' די קלבר'ה שבאיטליה בשנת ה'רל"ה. במהדורה זו השתמש המדפיס באותיות שהיו נהוגות בקרב יהודי ספרד באותם הימים.

מאז מכונות האותיות '**כתב רש"י**', אף על פי שרש"י עצמו חי באשכנז 375 שנה קודם לכן, וכפי הנראה לא הכיר את הכתב הזה.

[פירוש רש"י - רג'ו די קלבריה](#) (אוצר החכמה) | [פירוש רש"י - רומא](#) (היברו בוקס)

פינת העורך התורני

"ביקורת"

כאשר אנו מנסים לבחון את הכתיבה או העריכה שלנו, נתקשה לעשות זאת בעצמינו, בין אם נרצה לבחון את התוכן: מבנה, איכות והעברת הרעיון, ובין בחינה דקדוקית: תחביר, סגנון, ניסוח, וכבר אמרו חכמים: "אין אדם רואה נגעי עצמו".

כמובן שהטוב ביותר, הוא לבקש מאדם נוסף שיעבור על החומר. אך אם הדבר אינו מתאפשר, מומלץ להניח את החומר בצד לכמה ימים ואפילו יותר - ו"לשכוח" ממנו, ורק לאחר זמן מה לחזור ולבחון את הדברים שנית.

מי לנו גדול כרש"י שחזר ודקדק דבריו, כמו שכתבו התוספות (קידושין כו: ד"ה ה"ג) "וכן הגיה רש"י בפירוש כתיבת ידו". ובשם הגדולים (מערכת גדולים אות ש') כתב: שרש"י ערך שלש מהדורות. ובאור זרוע (ח"א סי' סא) כתב: וכך אני מדקדק מתוך פירוש רש"י, כי ראיתי בפירושים שכתב בכתיבת ידו הקדושה וכו', ומחק וכו', ועשה על תיבת ליתא ציון כזה וכו'.

הפקה

NEKUDA
נקודה
הוצאה לאור

מבין לקוחותינו

מפתחות
ערכים | אישים
מקורות

עיצוב
שערים | כריכות
הנצחות | איורים

עימוד
קלאסי | רב טקסט
מהדורה אלבומית

ניקוד
עברית | ארמית | אידיש
הגהות ניקוד

הקלדה
הקלדה והגהה
בשלל שפות

עריכה
לשונית | תורנית
ספרותית | הגהה

הדפסות
אופסט | דיגיטל
ספרים | קונטרסים

ביוגרפיה
תולדות חיים
מחקר וכתיבה

A|א
תרגום
מכל שפה
לכל שפה

תמלול
עברית | אידיש
אנגלית

סריקות
פיענוח ספרים
ומסמכים לטקסט

נקודה | הוצאה לאור - 0723167198 - A80699+90@gmail.com